

จากประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สู่ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน

โดย

ดร. กนต์ธีร์ นุชสุวรรณ

ดร. สิริกมล อดุมผล

หัวข้อการนำเสนอ

ส่วนที่ 1

- ภาพรวมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบัน โอกาสของอาเซียนและไทยในอนาคต

ส่วนที่ 2

- การประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึง (Financial Inclusion): สถานะของไทยเทียบกับประเทศในอาเซียน

ส่วนที่ 1: ภาพรวมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบัน โอกาสของอาเซียนและไทยในอนาคต

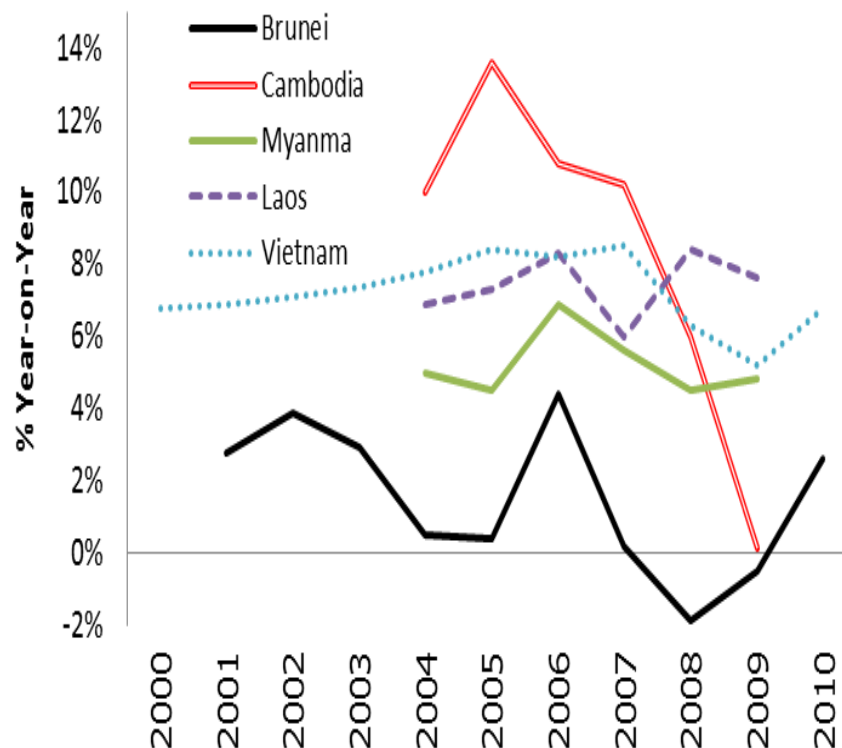
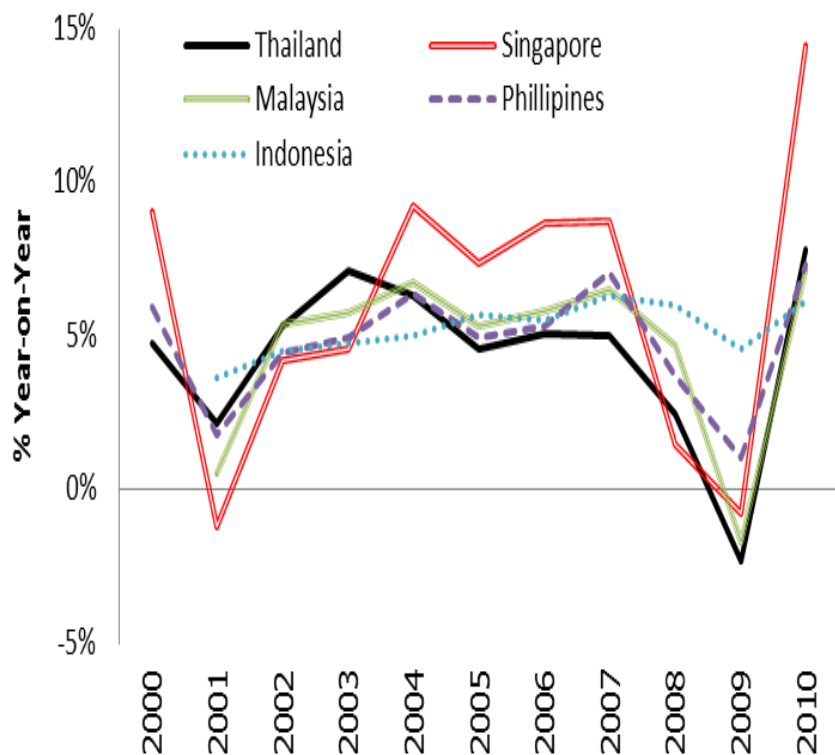
- ภาพรวมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบัน
 - โครงสร้างทางเศรษฐกิจ
 - ความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน
- โอกาสของอาเซียนและไทยในอนาคต
 - สวัสดิการทางเศรษฐกิจ
 - จุดแข็ง จุดอ่อนของเศรษฐกิจไทยเมื่อเปรียบเทียบกับอาเซียน

ภาพรวมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบัน

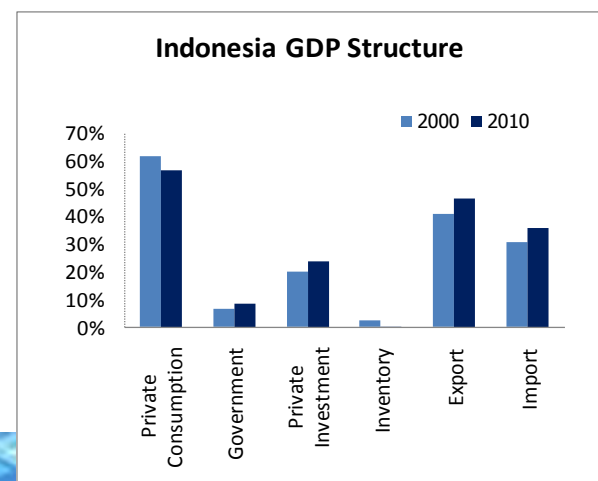
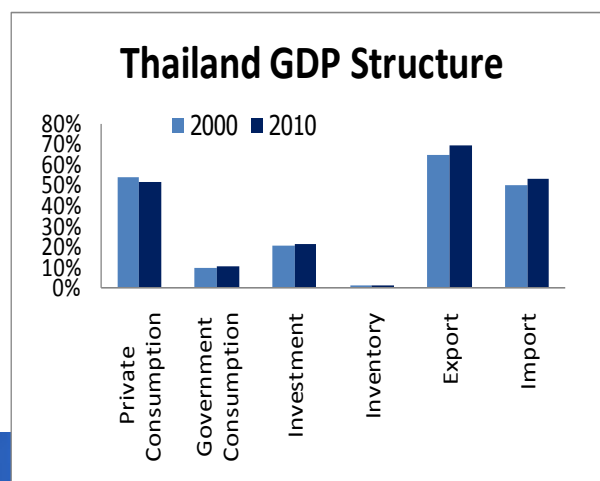
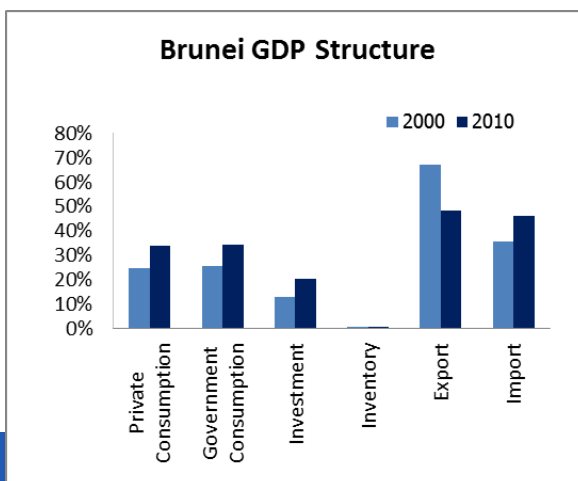
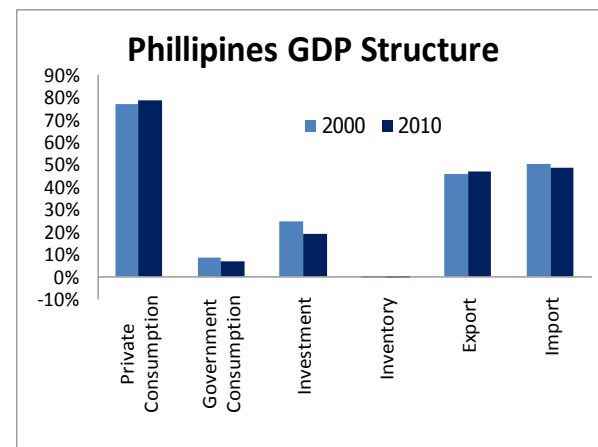
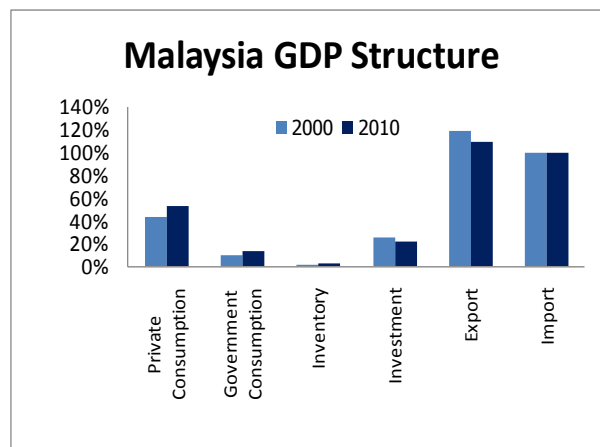
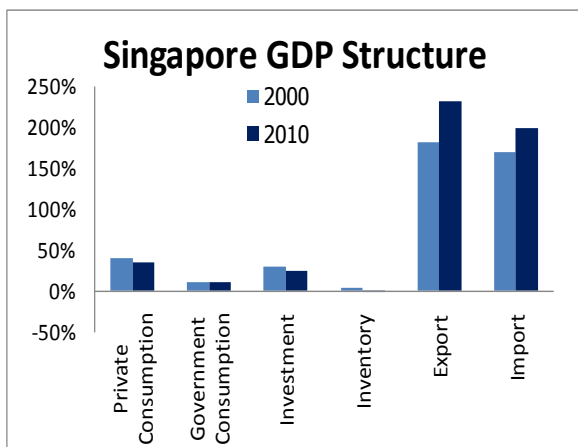
เศรษฐกิจอาเซียนมีพัฒนาการเชิงเศรษฐกิจที่คล้ายคลึงกัน

อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจทั้งก่อนและหลังวิกฤตเศรษฐกิจที่ไปในทิศทางเดียวกัน

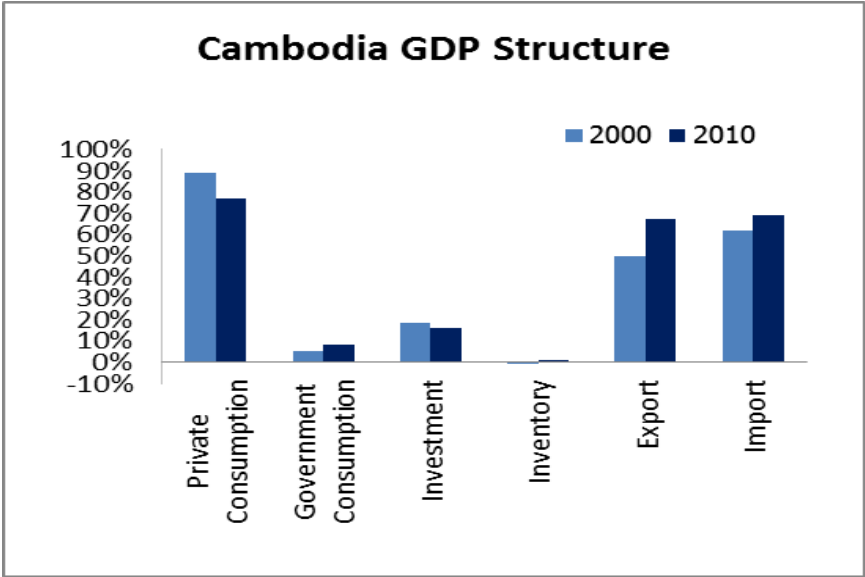
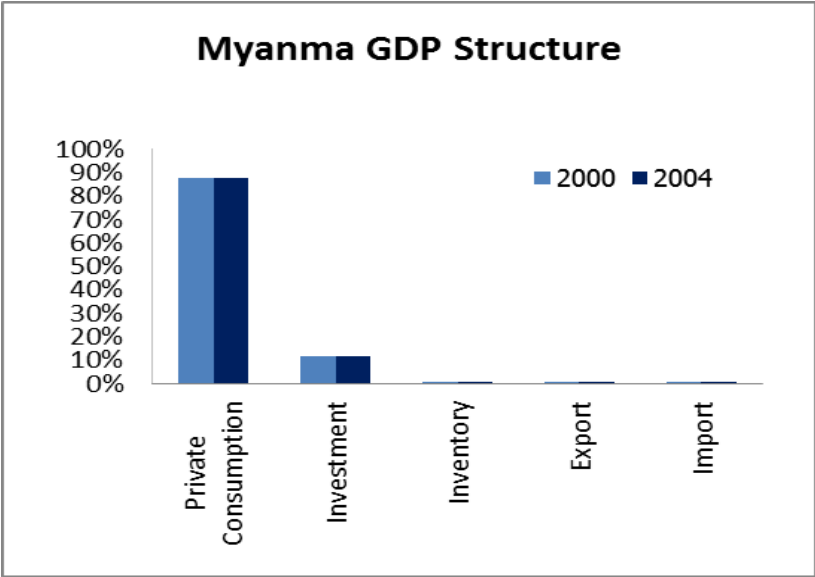
อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน

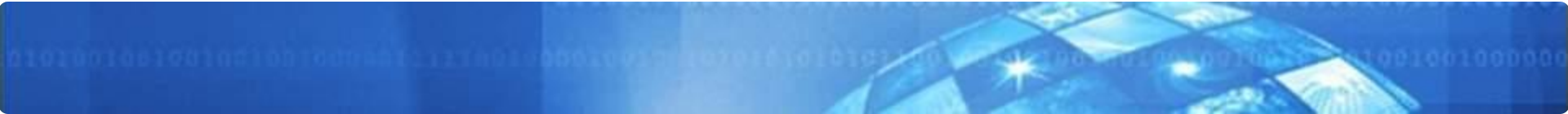
โครงสร้างเศรษฐกิจของอาเซียน: กลุ่มประเทศที่พึ่งพาการส่งออกสูง

โครงสร้างเศรษฐกิจของอาเซียน: กลุ่มประเทศที่พึ่งพาการบริโภคภาคเอกชน

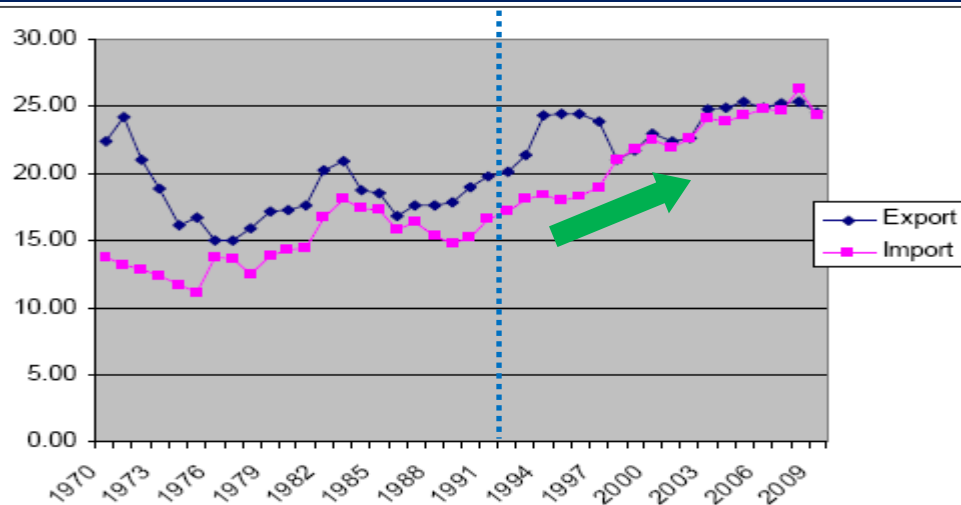

ที่มา *CEIC* รวบรวมโดย สศค.

ภาพรวมเศรษฐกิจอาเซียนในปัจจุบัน

สัดส่วนการค้าระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน

เศรษฐกิจของอาเซียนมีความ
เชื่อมโยงและมีทิศทางการรวมกลุ่มกัน
มากขึ้น

จำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างอาเซียน

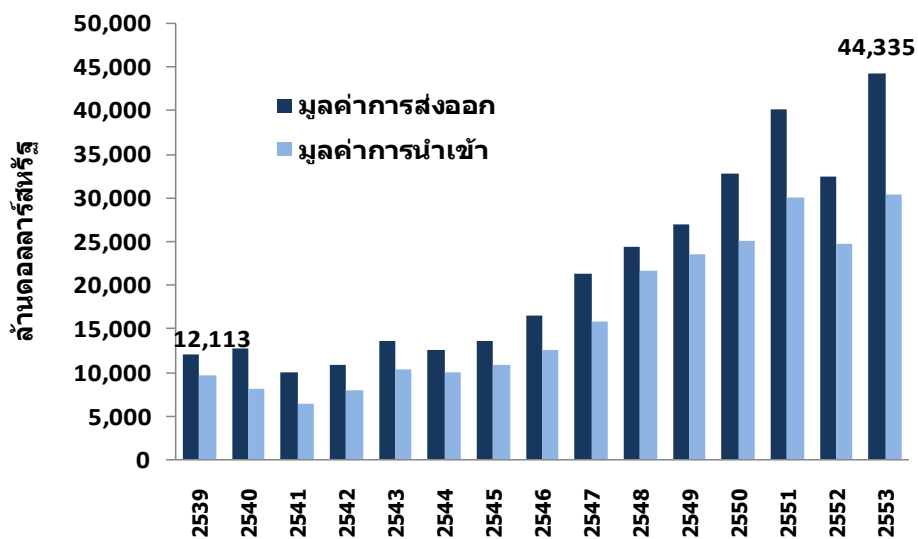
ปี	Intra-ASEAN (ล้านคน)	สัดส่วนต่อนักท่องเที่ยวทั้งหมด (ร้อยละ)
2548	23.3	45.3
2549	25.4	44.6
2550	27.3	43.9
2551	30.3	46.1
2552	30.9	47.1

การลงทุนโดยตรงสุทธิระหว่างอาเซียน

ปี	การลงทุนโดยตรงสุทธิ ระหว่างอาเซียน (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	สัดส่วนของการลงทุนโดยตรงสุทธิ ในอาเซียนทั้งหมด (ร้อยละ)
2550	9,682.0	13.0
2551	10,461.5	19.6
2552	4,428.9	11.2

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเปิด
โอกาสให้ไทยเข้าถึงตลาดอาเซียน
มากยิ่งขึ้น

การค้าระหว่างไทยกับอาเซียน

ผลกระทบต่อสวัสดิการทางเศรษฐกิจของประเทศ สมาชิกอาเซียนในปี 2558

	กรณีที่ 1	กรณีที่ 2
ASEAN	0.8	2.9
กัมพูชา	2.7	5.4
อินโดนีเซีย	0.2	1.4
ลาว	0.6	2.5
พม่า	0.3	1.2
มาเลเซีย	1.4	1.5
ฟิลิปปินส์	0.6	1.6
สิงคโปร์	1.6	9.0
ไทย	0.6	3.9
เวียดนาม	1.1	1.8
บรูไน	2.6	5.4

ที่มา: "Chapter 2 Regional Market for Goods, Services, and Skilled Labor
Malaysian Institute of Economic Research" Asian Development Bank
Institute, and East-West Center (2552) ใน *Realizing the AEC: A
Comprehensive Assessment* Michael edited by G. Plummer and Chia Siow
Yue (2552) หน้า 31 - 84

ผลกระทบจากการเปิดเสรีด้านนโยบาย ภายใต้สมาคมอาเซียน(AEC)

Table 3.14: Summary of estimated impacts of AEC policy on GDP per capita

Measures\Countries	Indonesia (% change)	Malaysia (% change)	Philippines (% change)	Thailand (% change)
Competition policy				
<i>Legal and regulatory</i>	6.56	4.94	8.14	7.35
<i>Protectionism (decrease)</i>	4.68	3.97	7.01	3.66
<i>Foreign investors</i>	8.06	14.17	12.13	11.60
<i>Bureaucracy</i>	7.39	5.68	10.67	7.10
Infrastructure development				
<i>Customs' authorities</i>	11.84	5.70	11.56	7.01
<i>Distribution infrastructure</i>	7.64	2.39	6.99	4.19

Note: Only the robust policy indicators are employed. The study considers the case in which the Selected ASEAN countries are as competitive as Singapore.

Table 3.15: Summary of estimated impacts of AEC policy on FDI share of GDP

Measures\Countries	Indonesia (% change)	Malaysia (% change)	Philippines (% change)	Thailand (% change)
Competition policy				
<i>Price controls</i>	10.10	10.30	13.22	13.56

Note: Only the robust policy indicators are employed. The study considers the case in which the Selected ASEAN countries are as competitive as Singapore.

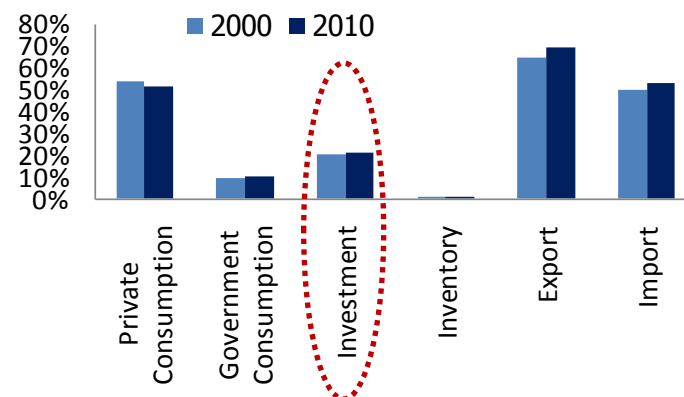
อันดับความสามารถทางการแข่งขัน

ประเทศ	Basic Requirement	Efficiency Enhancers	Innovation and Sophistication Factors
สิงคโปร์	3	1	10
มาเลเซีย	33	24	25
ไทย	48	39	49
อินโดนีเซีย	60	60	37
ฟิลิปปินส์	99	78	75

ที่มา *The Global Competitiveness Report 2010-2011, World Economic Forum (2010)*

เมื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการแข่งขันกับประเทศในภูมิภาคอาเซียนแล้ว ประเทศไทยเป็นรองเพียงประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย

Thailand GDP Structure

ส่วนที่ 2: การประเมินการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึง (Financial Inclusion): สถานะของไทยเมื่อเทียบกับประเทศในอาเซียน

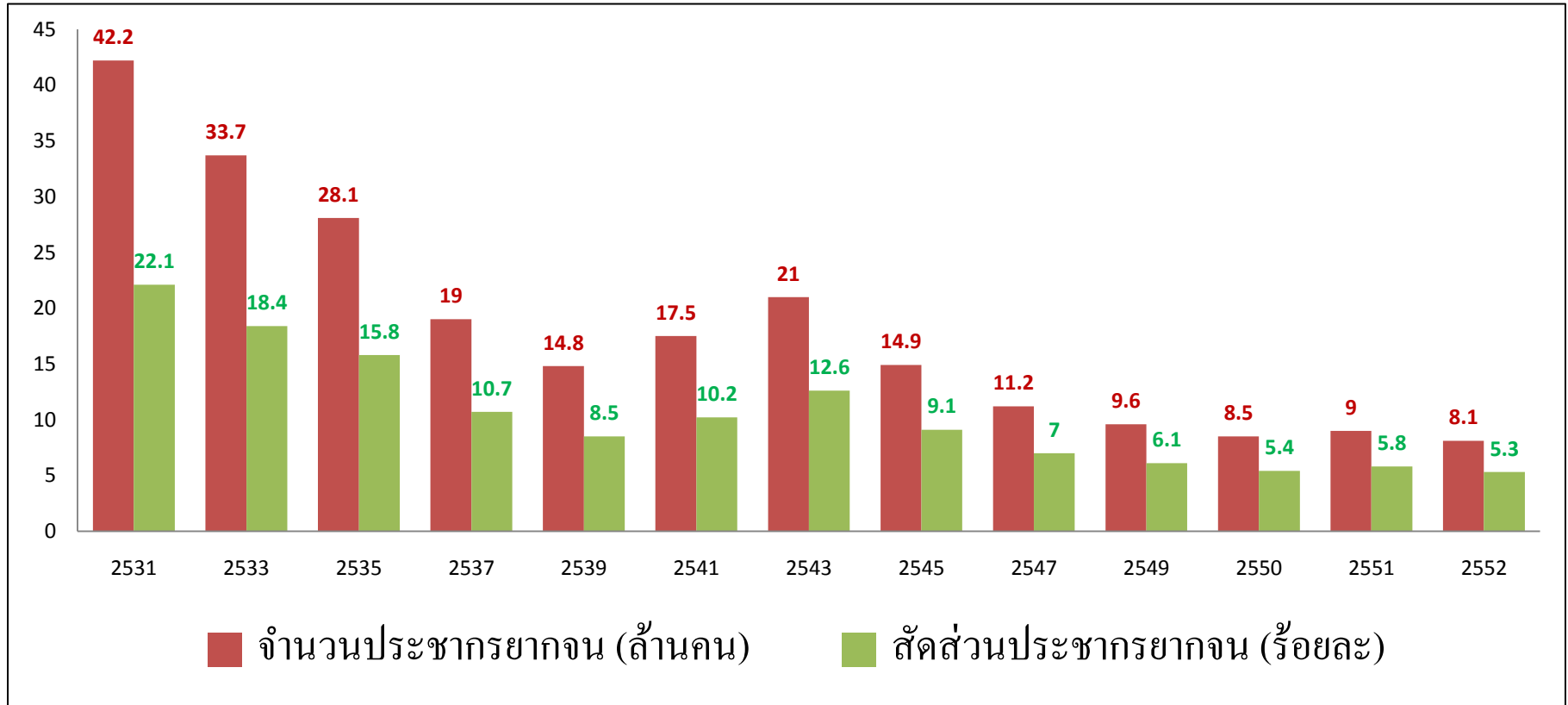
- เหตุผลความจำเป็น
- แนวคิดการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)
- สถานการณ์ประเทศใน ASEAN ต่อปัญหาการเข้าถึงบริการทางการเงิน
- การจัดทำ Index of Financial Inclusion สำหรับประเทศไทย
- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เหตุผลความจำเป็น

- ความท้าทายของการรวมเป็น AEC แม้ว่าในทางทฤษฎีภาพรวมจะมี Aggregate Welfare ที่เพิ่มขึ้นแต่อาจมีกลุ่มผู้เสียประโยชน์ด้วย
- ความผันผวนทางเศรษฐกิจจากการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตและเทคโนโลยี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อเศรษฐกิจในประเทศอย่างรวดเร็ว
- การมุ่งสร้างเศรษฐกิจที่เน้น Economic Growth อย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องเน้นการเติบโตแบบมีภูมิคุ้มกัน (Inclusive Growth) ที่คำนึงถึงการกระจายรายได้ และปัญหาความยากจน

สถานการณ์ความยากจนของไทย (พ.ศ. 2531 – พ.ศ. 2552)

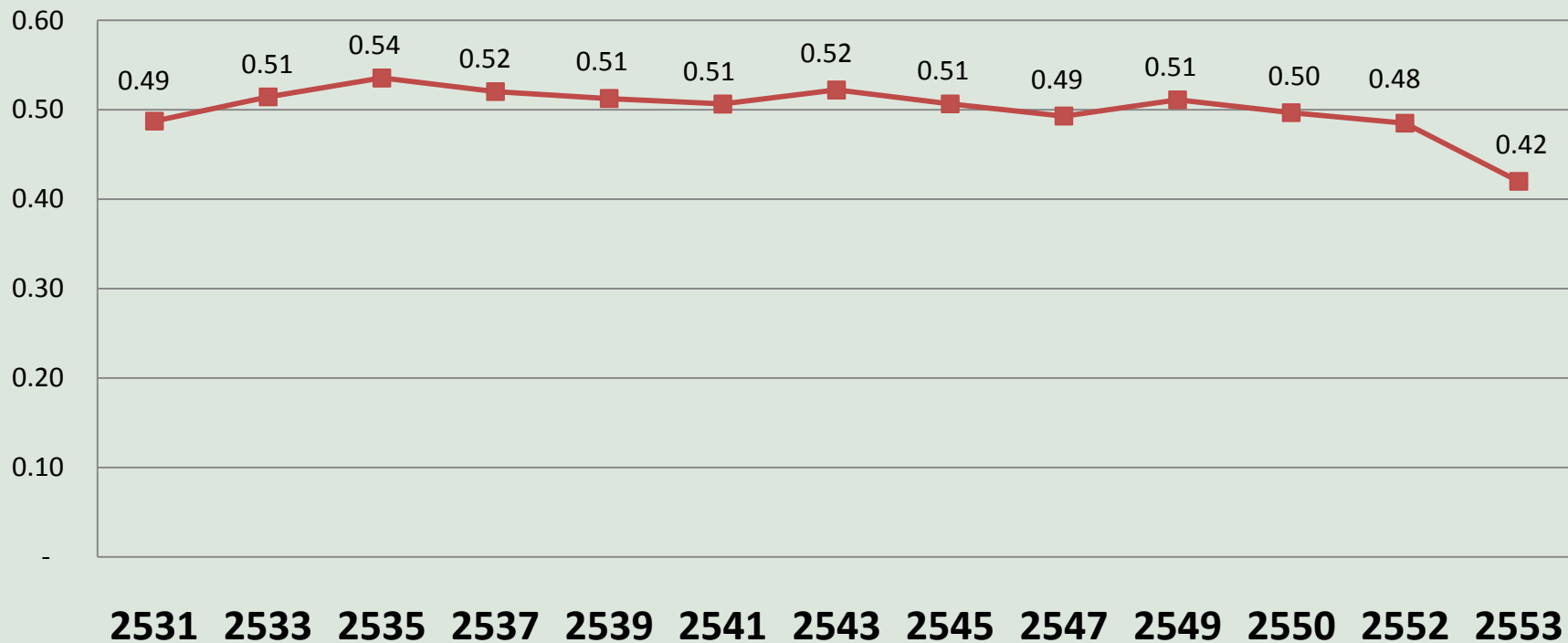

ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รัฐสามารถแก้ไขปัญหาคความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Gini Coefficient ของประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2531 – 2553

Gini Coefficient

การกระจายรายได้ยังคงเป็นความท้าทาย

แนวคิดการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)

- เครื่องมือสำคัญในการสร้างการเติบโตแบบมีภูมิคุ้มกันคือ การสร้างการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion)
- Beck et al. (2004), Levine (2005) และ Honohan (2004) ชี้ว่าระบบการเงินที่พัฒนาแล้วเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

นิยามของ Financial Inclusion: FI

“ กระบวนการสร้างความแน่นอนในการเข้าถึงบริการด้านการเงิน
แก่ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีความอ่อนไหว มีรายได้น้อย
ให้สามารถเข้าถึงและใช้บริการทางการเงินขั้นพื้นฐานที่
ตอบสนองความต้องการของตนได้ โดยมีต้นทุนที่เหมาะสม”

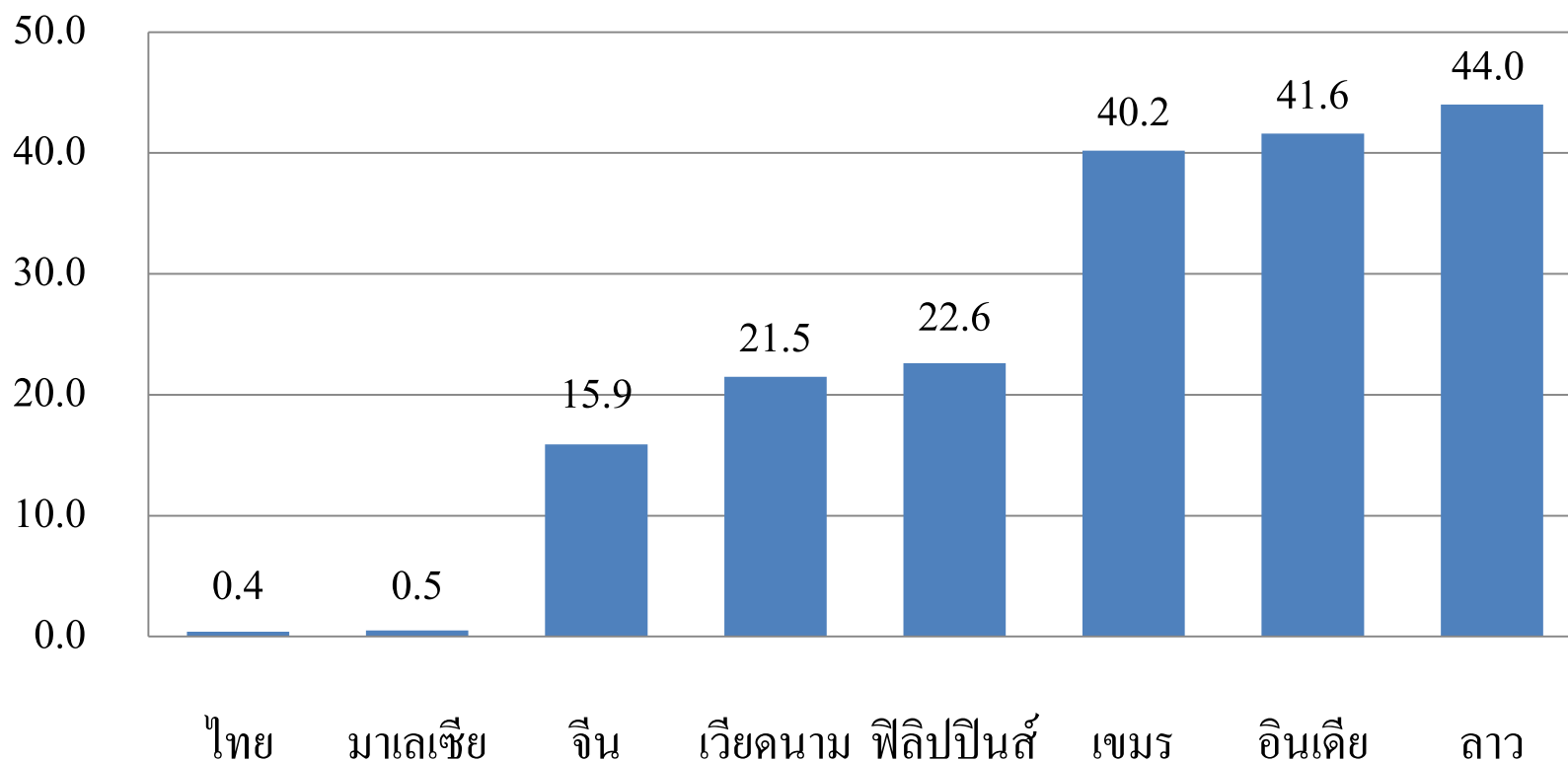
สถานการณ์ประเทศใน ASEAN ต่อปัญหา การเข้าถึงบริการทางการเงิน

- หลักสำคัญของการพัฒนาด้าน FI คือ การรู้สถานะ FI ของประเทศตนเองก่อน เพื่อออกแบบนโยบายที่มีประสิทธิภาพบนพื้นฐานบริบทของประเทศต่อไป
- การวัดสถานการณ์เข้าถึงบริการทางการเงินในมิติต่างๆ ที่มีมาตรฐานสามารถเปรียบเทียบระหว่างประเทศ ASEAN จึงมีความสำคัญยิ่ง
- เพื่อสามารถจัดเรียงลำดับความสำคัญ (Prioritize Public Policies) ของนโยบายในด้าน Financial Inclusion ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้าน FI กับประเทศอื่นที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับด้านวิชาการ ไม่ลำเอียง

เปรียบเทียบปัญหาความยากจนกับประชาคมอาเซียน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
2504-2554

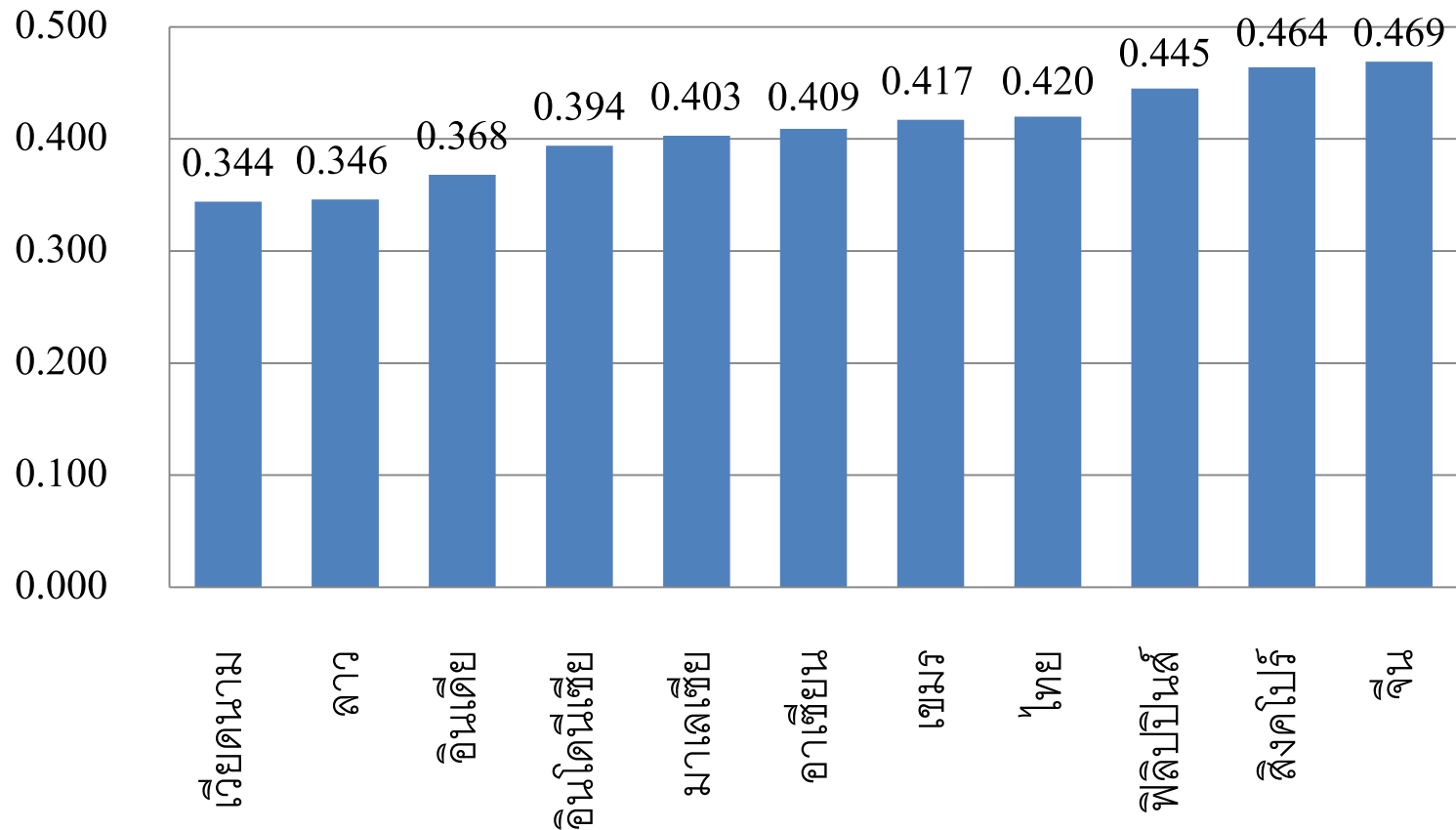
สัดส่วนประชากรใต้เส้นความยากจน \$1.25 /วัน (UN 2008)

ไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาด้านความยากจนน้อยที่สุดในอันดับต้นๆ

เปรียบเทียบการกระจายรายได้กับประชาคมอาเซียน

เปรียบเทียบ Gini Coefficient

ไทยอยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ ASEAN ในด้านปัญหาการกระจายรายได้

การจัดทำ Index of Financial Inclusion สำหรับประเทศไทย

- งานวิจัยของ Sarma (2007) โดยจัดทำ IFI ด้านอุปทาน จากตัวชี้วัดใน 3 ด้าน คือ การเข้าถึงบริการด้านการเงิน ความถี่ในการใช้บริการด้านการเงิน และความลึกในการใช้บริการด้านการเงิน (ไทยอยู่ในอันดับที่ 15 จาก 60 ประเทศ)
- รายงาน Global Microscope on The Microfinance Business Environment 2010 (The Economist Intelligence Unit) ได้ริเริ่มการวัดการเข้าถึงบริการด้านการเงินในด้านความพร้อมเชิงสถาบันและกฎหมาย (ไทยอยู่ในอันดับที่ 50 จาก 55 ประเทศ)

เห็นความสำคัญของการจัดทำ IFI ที่คำนึงถึงบริการด้านการเงิน
ความพร้อมเชิงสถาบัน และกฎหมายควบคู่ไปด้วย

- สมการ IFI ของ Sarma (2007)

$$IFI = 1 - \left[\frac{\sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - D_i)^2}}{\sqrt{n}} \right]$$

$$\text{โดย } D_i = \frac{A_i - m_i}{M_i - m_i}$$

D_i = ตัวชี้วัดด้าน i

A_i = ตัวเลขจริงของตัวชี้วัดด้าน i

M_i = ตัวเลขสูงสุดของตัวชี้วัดด้าน i

m_i = ตัวเลขต่ำสุดของตัวชี้วัดด้าน i

กรอบแนวคิด (ต่อ)

ค่าของ IFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 โดย Sarma (2007) ได้แบ่ง

IFI ออกเป็น 3 ช่วงดังนี้

- IFI อยู่ระหว่าง $0.6 \leq IFI \leq 1$ หมายถึงมีการเข้าถึงบริการด้านการเงินในระดับสูง
- IFI อยู่ระหว่าง $0.4 \leq IFI < 0.6$ หมายถึงมีการเข้าถึงบริการด้านการเงินในระดับปานกลาง
- IFI อยู่ระหว่าง $0 \leq IFI < 0.4$ หมายถึงมีการเข้าถึงบริการด้านการเงินในระดับต่ำ

ฐานข้อมูล/ตัวชี้วัด

ใช้ฐานข้อมูลจาก Financial Access (2010) 6 ด้านดังนี้

- จำนวนบัญชีธนาคารต่อประชากร 1,000 คน (Bank Accounts per 1,000 population) เพื่อวัดระดับความลึก (Depth/Penetration) ของการให้บริการทางการเงิน
- จำนวนสาขานาการ หรือ จำนวนของ ATMs ต่อประชากร 1,000 คน เพื่อวัดระดับความพร้อมของการให้บริการด้านการเงิน (Availability)
- ขนาดของสินเชื่อ และขนาดของเงินฝากเทียบกับ GDP (Bank Credit and Deposit to GDP Ratio) เพื่อวัดปริมาณการใช้บริการด้านการเงิน (Usage)
- ผลการสำรวจด้านการปกป้องผู้บริโภค (Consumer Protection)
- ผลการสำรวจด้านความสามารถด้านการเงิน (Financial Capability)
- ผลการสำรวจด้านกฎระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมาย ด้านการเงิน ของการเงินฐานราก (Regulation of Microfinance)

บริการ
ด้าน
การเงิน

ความพร้อม
เชิงสถาบัน/
กฎหมาย

ผลการจัดทำ IFI สำหรับประเทศไทย: กรอบ Sarma

IFI	<u>Depth/Penetration:</u> No. of Bank A/C (per 1000 adults) (total)	<u>Availability:</u> No. of Bank Branches (per 1000 adults)	<u>Usage:</u> Domestic Deposit and Credit (as % of GDP)	IFI ตามกรอบ Sarma (Ranking)
Cambodia	0	0	0	0.000 (8)
India	0.105	0.725	0.078	0.242 (5)
Indonesia	0.080	0.447	0.004	0.155 (7)
Japan	1	1	0.391	0.649 (2)
Malaysia	0.402	0.881	0.362	0.490 (3)
Philippines	0.052	0.924	0.029	0.215 (6)
Singapore	0.419	1	1	0.665 (1)
Thailand	0.221	0.834	0.242	0.365 (4)

ที่มา : การคำนวณของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สศค.

หากนับเฉพาะ ASEAN ไทยอยู่อันดับ 3 รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซีย โดยมีจุดแข็งด้าน availability แต่ด้าน Penetration และ Usage เป็นจุดอ่อน

ผลการจัดทำ IFI สำหรับประเทศไทย: กรอบเชิงกฎหมาย การปกป้องผู้บริโภค

IFI	Consumer protection	Financial capability	Regulation of microfinance	IFI ด้าน Regulation (Ranking)
Cambodia	0	1	1	0.423 (3)
India	0	0	0	0.000 (4)
Indonesia	1	1	1	1.000 (1)
Japan	0	1	1	0.184 (2)
Malaysia	1	1	1	1.000 (1)
Philippines	1	1	1	1.000 (1)
Singapore	NA	1	NA	NA
Thailand	1	1	1	1.000 (1)

ที่มา : การคำนวณของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สศค.

ผลการจัดทำ IFI สำหรับประเทศไทย: composite

IFI	IFI ตามกรอบ Sarma (Ranking)	IFI ด้าน Regulation (Ranking)	IFI(Composite)
Cambodia	0.000 (8)	0.423 (2)	0.211 (6)
India	0.242 (5)	0.000 (4)	0.121 (7)
Indonesia	0.155 (7)	1.000 (1)	0.577 (4)
Japan	0.649 (1)	.0184 (3)	0.416 (5)
Malaysia	0.490 (2)	1.000 (1)	0.745 (1)
Philippines	0.215 (6)	1.000 (1)	0.608 (3)
Singapore	0.332 (4)	NA	NA
Thailand	0.365 (3)	1.000 (1)	0.683 (2)

ที่มา : การคำนวณของสำนักนโยบายพัฒนาระบบการเงินภาคประชาชน สศค.

ผลการจัดทำ IFI สำหรับประเทศไทย

- แม้ว่าไทยจะอยู่ในอันดับ 3 ของ ASEAN จาก IFI แต่ผู้กำหนดนโยบายควรต้องมองถึงระดับ (Level) ของการพัฒนาด้านต่างๆ ด้วย
- ระดับ IFI ชี้ว่าไทยมีความเข้มแข็งด้านการมีบริการทางการเงิน (Availability) แสดงถึงจุดบริการทางการเงินมีความทั่วถึงแล้ว แต่ต้องปรับปรุงด้านความลึก (Depth/Penetration) และการใช้บริการทางการเงิน (Usage) อีกมาก
- ระดับ IFI ชี้ว่ากฎระเบียบด้านการปกป้องผู้บริโภคในระบบสถาบันการเงินมีอยู่แล้วและมีความเข้มแข็งเมื่อเทียบกับประเทศ ASEAN
- IFI Composite ชี้ว่ามีเพียงประเทศมาเลเซียเท่านั้น ที่มี “ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ” ที่ดีกว่าไทย โดยการปกป้องผู้บริโภคและตัวชี้วัดด้านกฎหมาย นั้นไม่ต่างกันแต่การเข้าถึงบริการทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- **สร้างภูมิคุ้มกัน** แก่กลุ่มเสี่ยงดังกล่าวจากผลกระทบในเชิงลบของ AEC ที่อาจเกิดขึ้นใน 3 ด้านคือ
 - การเสริมสร้างความรู้ด้านการเงิน (Financial Literacy)
 - ส่งเสริมการใช้บริการด้านการเงิน (Usage) และความลึก (Penetration) ให้มากขึ้น ด้วยการปรับเปลี่ยนขั้นตอนการเข้าถึงบริการด้านการเงิน
 - ส่งเสริมการแข่งขันและลดต้นทุนการให้บริการด้านการเงิน ผ่านการสนับสนุนการใช้ technology ใหม่ ๆ
- **สร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสถาบันการเงินระดับฐานราก (Micro Finance)**
- **เข้าใจสถานะปัจจุบันของการเข้าถึงบริการด้านการเงิน**

การดำเนินงานในทางปฏิบัติ

สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงิน

- ขึ้นทะเบียนหนี้ในระบบระยะที่ 2
- ติดตามประเมินโครงการหมอนี้
- แก้ไขปัญหาหนี้สินเกษตรกร กฟก. และเกษตรกรทั่วไป

พัฒนาผู้ให้บริการและช่องทางที่เพียงพอ

- สร้างความเข้มแข็งให้องค์กรการเงินระดับฐานราก ตามแผนแม่บทการเงินระดับฐานราก เช่น ส่งเสริมระบบเครือข่าย
- ติดตามประเมินผลโครงการประชารัฐด้านการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อ และโครงการอื่น ๆ
- ศึกษาและปรับปรุงกรอบกำกับดูแลผู้ให้บริการ

สร้างโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงิน

- สร้างกรอบการกำกับดูแลและบรรทัดฐานการดำเนินงานของผู้ประกอบการสินเชื่อส่วนบุคคลที่เป็นบุคคลธรรมดา และการติดตามทวงถามหนี้ที่เป็นธรรม
- ป้องปรามการเงินนอกระบบเชิงรุกเพื่อป้องกันไม่ให้ประชาชนโดยเฉพาะในระดับฐานรากถูกฉ้อโกง
- การศึกษารอบกำกับดูแลผู้บริโภค (consumer credit protection)

พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินสอดคล้องความต้องการ

- ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ทางการเงินฐานรากของ MFIs เช่น การพัฒนา Mobile Banking หรือระบบการเงินเพื่อคนยากจน
- แผนที่ความต้องการและการให้บริการทางการเงินภาคประชาชน (Microfinance Inclusion Map)

บริการทางการเงินอย่างทั่วถึง

ส่งเสริมสวัสดิการและหลักประกันที่เพียงพอ

- พัฒนาระบบการประกันรายย่อย
- ส่งเสริมระบบสวัสดิการบนหลักการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน
- สนับสนุน CSR ด้านสวัสดิการชุมชน

ประเมินตามมาตรฐาน

เข้าใจสถานะ FI ของประเทศ

เปรียบเทียบสถานะเพื่อใช้เป็นโอกาสในการพัฒนา

เป้าหมาย :
Financial Inclusion
for
Inclusive Growth

ชุมชนฐานรากเข้มแข็ง

สร้างความรู้ความเข้าใจและวินัยการเงินแก่กลุ่มเป้าหมายฐานราก

สร้างอาชีพ/รายได้ที่เพียงพอ โดยการจัดหาแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมสำหรับวิสาหกิจชุมชน

THANK YOU

